

Olvasztótéboły

Megjelenés éve: 2004 | Lapszám: 4 | Szerző: Nick Elsdorf

Közel-Nyugati Levél

Előttem a sorban a terebélyes hölgy erősen szaglik. Az emberi vizelet édesbús illatát orrontom. A csupa-üveg pékség forgalma hirtelen megcsappan. Bécsben vagyunk, a hölgy - gondolom - inkontinenciával küzd, pedig alig múlhatott negyven. Az eladónő morgolódik, fintorog, s mindent megtesz, hogy egy húron pendüljön velem, mérsékelten fehér emberrel. Kiejtéséből ítélve délszláv lehet a lelkem, volt-szocialista rokon, kivételesen mégsem állok mellé. Zsémbeljen csak, szimpátiám a betegé, hát még amikor megfordul, és felfigyelek hajléktalan-kellékeire is: terebélyét ugyanis öt-hat pulóver magyarázza. Rám mosolyog, talán nem kellett volna, és kioldalog a boltból. Követem, étvágyam *passé*.

A hölgy új lehet a munkahelyem környékén gyülekező fedélnélküliek társaságában. Régóta csodálom őket, békésen iddogálnak a padon, pesti sorstársaikhoz képest rengeteget nevetnek. Egyikük jól ápolt foxit tart. Tíz év alatt egyszer sem láttam tolakodónak őket. Kukában kotorászónak, pénzt kunyerálónak sem. Mindannyian virtigli osztrákok, etnikai hovatarozásukról ismét csak a dialektus, esetükben az öblögetős *Wienerisch*, tájékoztat. Méltósággal néznek el mellettem. Holott mindössze egy leheletnyivel csinosabb az öltözékük.

Tarhonya Pestről

Én azért járok a pékhez, mert Intézetünkben a román szakácsnő pazarul főz és arany a szíve. Valaha - szintén a távoli szocializmusban - programozó matematikusként kereste a kenyerét, ám a szabadságot választotta, és ma az egész szobát betöltő Ural 2 meghitt zakatolása helyett vendégei jóízű böffentéseinek örvend. És tukmál és fenyeget: "Nick, ma csak háromszor vett a túrógombócból. Nem ízlik talán!?" A hetven kilót elérve, ez nálam a fogyhatár, fölláadtam, irány a pék, de nem gyűlölt meg. Nem úgy, mint elődje tette volna, ha ellene merek szegülni. Ő egy k. u. k. osztrák generális leszármazottjaként hordta magasan az orrát, az Intézet összes külföldi vendégét rühellte, viszont merő mazochizmusból abban lelte örömét, hogy válogatott nemzeti étkeiket tálalta fel, *noch dazu* kitűnő minőségben. Igaz, a magyaroknak megbocsátott, legendás lovagiasságunkért - mint mondotta. A háttérben persze néhányan keményen megdolgoztunk e hízelgő országimázsért: Deák István jól ismerte a vérmes szakácsnő nemesi családfáját, Hankiss Elemér tüstént kivette a cekkert a kezéből, ha meglátta a piacról jövet, én meg hoztam neki két kiló tarhonyát Pestről. Sajnos nemcsak főzni imádott a derék úriasszony, lopni is. S jött helyette Anca, a tiszta kezű román konyhaművész.

Román vagy osztrák, egyremegy, Ázsiából áttelepült kuktánk egzecíroztatásában nem különböznek. A kedves afgán fiatalasszony, akit a tálibok elől menekülő férje hozott Bécsbe,

majd hagyott itt két kislíával súlyosbítva, ma inkább takarít. Egyébiránt művészettörténész. Miért lepődnek meg? Környezetemben mindenki túlképzett. Ha kiürünk egy titkár(nő)i állást az Intézetben, a diplomások megtört serege jelentkezik felvételre, sokszoros nyelvtudással felvértezve. Egyik portásunk (ezer bocsánat, recepcionistánk), ha épp nem cseng a telefon, Heideggert olvas, édesapja diplomata volt, ő vagy húsz éven át a tengerentúlon élt. Perfekt angol és francia, no persze a német mellett. A másik, jóllehet “csak” helikoptert vezetett az amerikai hadseregben, szabadidejében baptista lelkész. Vagy öt éve dolgozunk egy helyen, s csupán nemrég árulta el, hogy pesti lakásunktól egy utcányira jár felekezeti továbbképzésre.

Vele minden áldott munkanap eszmét cserélek: *Good morning, Professor* – fogad reggelente. *How are you doing today? I am doing fine* – felelem, és majd kicsattanok. *And you? I am doing well. Have a nice day. You, too.* Kudarcaim számosak. Mindmáig nem sikerült elérnem, hogy Nicknek szólítsam, miközben ragaszkodik ahhoz, hogy Joe- nak hívjam. Abba valahogy kezd belemenni, hogy én köszönjek előre, de témaválasztásaimat sorra kíméletlenül visszaveri. Nyitó kérdésére ugyanis eleinte merő antropológiai kíváncsiságból álószintén válaszoltam: oltári szarul vagyok, már megint kínozt a malária, Magyarország hadat üzent Skóciának, és a gyerek is lóg az iskolából. Szeme se rebbent, látott ő már különbeket is Vietnámban, és finoman az időjárásra terelte a beszélgetést: *you are right, it's raining outside*. Nem hagytam annyiban: “megöl ez a szürkeség, az esőtől kijön a csúszom és a depresszióm, bizonyára hallott már róla, mi, magyarok hajlamosak vagyunk az önpusztításra. *You know what I mean.*” Joe rendíthetetlennek bizonyult: “jól mondja, professzor, nekem is van egy-két ismerősöm Bjudapeszten, hát azok milyen vidám, barátságos emberek.” Annyi szent. Sőt, *keresztelő szent*.

Egy az isten

Itt, Bécsben is pezseg a hitélet, ami családunkat illeti, leginkább az iskolában. A nagynémet *Kruzifix*-vita megállt Bajorország határán, s a mai napig háborítatlanul lóg a kereszt az osztálytermek falán Vorarlbergtől Burgenlandig. Közvetlenül a fess Klestil elnök arcképe mellett. Kisfiunk elsős lett, juszt se lepődöm meg azon, hogy misével nyílik és zárul a félév. A három nagyobb gyerek, mert vonzotta őket a titok, időnként be-benézett a *Religion*-órákra. Most is, mint mindörökké, már az évnnyitó szülői értekezleten megjelent a nekünk rendelt hittan-tanárnő, ezúttal azonban nem múlt el nyom nélkül. Naná, hogy katolikus, akárcsak (papíron) Ausztria háromnegyede. “Mi, kérem szigorúan ökumenikus szellemben nevelünk” – bocsátotta előre -, “a szeretet és az együttérzés parancsát követve, mondják, vannak itt nem-katolikusok is?” Hangja vészt jószolt.

Gondoltam, életemben először színt vallok. “Tetszik tudni, szüleimet Mózes-hitűként anyakönyvezték, de ezt nem kell túl komolyan venni; már nagyapám odadobta az ősi Éceszgéber nevet, Elsdorfa magyarosított, s a zsinagógát kaszinónak használta; mamám, akinek már az apját is Árpádnak hívták, villámgyorsan katolizált (vö. túlélőshow), midőn papámat munkaszolgálatra vitték; bátyámat mégsem ezért keresztelték meg ’45-ben, hanem a népfrontpolitika miatt ...” Már készen állt rövid beszédem, a fogalmak német megfelelői (*Zwangsarbeit, Volksfront*, stb.) sem hiányoztak, de orvul megelőztek egy még kurtább beszéddel.

“Úgy érte vannak-e köztünk protestánsok? Hát persze!” – pattant föl egy svájci anyuka, s kezdte nyújtogatni a kezét vagy tíz angolszász szülő is, hisz kétnyelvű az osztály. A hittanérő ekkora reformációra nem volt felkészülve. Ám nyugalmat erőltetett magára: “nemsokára jön a

kolléganőm, ő evangélikus, tessék majd vele megbeszélni az *ilyen* dolgokat”. Azt hitte, megmenekül, de fölbátorodott a nép. Egy pakisztáni mama az iszlámról érdeklődött, egy orosz apuka (a követség alkalmazottja, testépítő szépségű, de lehet, hogy csak csekista) a pravoszlávok istenfélelmi lehetőségeit firtatta, a katolika meg csak zöldült-lilult, míg végleg el nem fogyott a türelme. Igaz, ehhez a kedves indiai anyuka halk sóhaja is kellett. Ő azt merte kérdezni bocsánat-hogy-élek hangon, hova irathatná hindu szellemben nevelt kislányát. “Hát nem mindegy, kérem, végül is *egy* az isten!” – üvöltötte az iskolai hitoktatás papnője, sugárzó szeretettel, majd elviharzott.

Jött helyébe a szülői munkaközösség elnöke, aki elmondta, mi mindenre kérnek pénzt (vécépapírra, pedellusra, festésre nem), majd öt másodperc alatt megválasztatta az előre kijelölt tisztségviselőket. Az angolszászok megint háborogtak egy keveset, látszott, fogalmuk sincs, mi fán terem a közvetlen demokrácia (mármint ha jól szervezett). A magam részéről megnyugodva távoztam. Az angol tanárnő kedves-slampos, alig tud németül, *richtig* Ingridnek hívják. Még a felvételin megkérdezte magzatunkat: *how old are you? I'm just fine* – rebegte a megszeppent vizsgázó. *Excellent* – nyugtázta Ingrid, ugyanis *“five”*-ot értett. Fiúnk meg előtte *“how are you”*-t. Fog ez menni.

Ingrid? Ha a nevekből kellene ítélnem, régóta nem tudnám, hol élek. Kisebbik lányom korábbi osztályfőnökeit például Tschugguelnek és Dohnalnak hívták, a jelenlegit Czinczalának, talán hitveseik után. Tanítja még őt Frau Jedek, Frau Hadjiioannou, Herr Czahor, de az új igazgató bácsinak is vidáman cseng a neve: Sörös. Nevezhetnék egyikőjüket szép németességgel mondjuk, Steinschaden-nek (Kőkár-nak), de ez már ördögi véletlen lenne, hisz így házkezelőségünk illetékesét anyakönyvezték, aki időnként dörgedelmes leiratot intéz hozzánk. Köztudott, hogy a fél telefonkönyv Bécsben csehül áll, egy kicsit szlovákul is (persze úgy könnyű, hogy azt a temérdek semmirekellő Kovácsot is szlávnak veszik). Magyar füllel azonban még mindig az Osztrák Néppárt pótolhatatlanja, a jelenlegi közlekedési államtitkár, Helmut Kukacka a csúcs. Ő valamikor a párt főtitkára volt, igaz, a maira (becsületes neve: Reinhold Lopatka) sem bíznam kampánypénzeim.

Ifj. Parádi elvtárs

Bevallom, szédít ez az etnikai kavargás. Nem így neveltek. Szüleim szigorúan magyarnak mondtak körülöttünk mindenkit, kivált saját magunkat, de a havonta bekopogtató drótostót, a rongyszőnyeggel házaló cigányasszonyokat, és a szemközti telken hatalmas üstöket kalapáló, tagbaszakadt Schön Sándor rézművest is. Hát még Strauch Jenőt, az extra-száraz erdélyi szász banktisztviselőt a szomszédban, aki németórának álcázott folytonos *der-die-das*-ozásával örökre elzárt előlem mindent, ami szép lehet a germánok nyelvében. Mert én instállom, már ifjon tiltakoztam a nemi megkülönböztetés minden formája ellen. Ezért is sajnáltam szegény Rozi nénit, a fájdalmas arcú házvezetőnőt, aki nemcsak főzött és takarított a szikár öregre, de házbizalmiként még a lakónyilvántartó-könyvet is neki kellett vezetnie. Strauch elvtárs, Schön elvtárs, Parádi elvtársnő (a jóságos házmeister néni, aki egyfolytában fiát, ifjabb Parádi elvtársat, a csepeli esztergályost várta vissza Nyugat-Németországból) és a többiek mind ott sorakoztak e súlyos könyv sárga lapjain. Értem én, mi bízunk Rozi néniben, neki meg nyilván tartania kell valahogy a lakókat (vagy talán a lakóktól?) – morfondíroztam magamban, a lakó, mint olyan filozófiai fogalmán azonban nem töprengtem. Egyedeihez nemhogy “etnikai markereket” nem rendeltem (ezt Neked mondom, nyájas posztmodern olvasó), de riasztó osztálykülönbségeikre se figyeltem fel (ezt pedig Neked, aki még mered modernnek nevezni magad).

Nekünk ugyan volt sofőrünk meg Juliskánk is (akit - megmondták - háztartási alkalmazottként kell tisztelnünk), de a szomszédban Ferences elvtárs, aki mint villamosmérnök szorgosan magánzott, kétszer akkora lakásban lakott, mint mi, Strauch elvtárs gyönyörű bútorokat menekített át Brassóból, és szolgálatában állt Rozi néni, Schön elvtársnak sose látott, értékes szerszámai, Parádi elvtársnőnek pedig kutyája és macskája is volt. És - legalább a hatvanas évek közepéig - ugyanazt a lecsókolbászt, ládalekvárt és kimért tejfölt vásároltuk a sarki kisközeletben. Közvetlen a feszület mögött. Ja, mindez a Rózsadombon történt. Amikor úgy 1959 táján egy élemedett korú koldus "parancsoljon kedves fiatalúr" felkiáltással előreengedett a kertkapuban, megvártam, míg utolér a sarkon, hogy minden bátorságomat összeszedve visszavágjak: "te vagy a fiatalúr, bácsi!" De mit keresett ifj. Parádi elvtárs Németországban? És miért nem volt kíváncsi az anyukájára?

Drapp

Ha nem *Klasse*, hát akkor *Rasse*. Amennyiben kiskamaszként nem a népek, hanem az emberi fajtak keltik fel az érdeklődésemet, maximum Rákosi Mátyás feleségétől kaphattam volna egy jól megtervezett pusztát (de ekkor ő már nem Magyarországon volt lakónyilvántartva) vagy a hazánkban vendégszereplő Paul Robesonról egy sietős autogrammot. Esetleg Juliska, a kun menyecske vágott szeméit tanulmányozhattam volna, de ő hamarosan otthagyt bennünket. Esküszöm, nem viccből mondom, Tökre házasodott. Igen, Zsámbék mellé. Tősgyökeres ázsiai halandóval nem társalogtam tizenöt éves koromig (ő se volt veszedelmesen sárga, s egészen Moszkváig kellett hatolnom az élményért). Pedig elvileg jó esélyeim voltak: mamám unokatestvére a Nehru családba házasodott, ám mielőtt férje Indiába menekíthette volna, barnabőrű kisfiukat romaként lajstromozta egy buzgó magyar hivatalnok. Az *Endlösung* közénk furakodott.

Fekete bőrű emberrel, négerrel, mint azt a hatvanas években a politikailag legkorrektebbek is mondták, esetleg - negédes undorral szólva - "csokival" nem hozott össze a sors magyar földön, míg be nem töltöttem tizennyolcadik életévemet. No nem a sorozáson pécézett ki a Varsói Szerződés egy szaracén tizedese. Az egyetemen nézett vissza rám egy mélyfekete fiú a szomszéd padból. Látványa felért egy jókora kultúrsokkal. Szemlesütve, de módszeresen végeztem el az eugenikai vizsgálatot: szóval ez az a bizonyos göndör söрте, szőrtelen arc és vastag ajak. Érdeklődésemet, kár tagadni, jórészt merő önzés táplálta. Az iskolában gyakran csúfoltak ugyanis fehér négernek ("fáj a szívem, hogy néger vagyok") és göndörszőrű röfinek. A sokkot korántsem a kétségtelen hasonlóság okozta, hanem az, hogy nigériai csoporttársam pillantásából nyomban kitűnt, a rokonságra kettőnk közül egyedül én figyeltem fel. Szemében - ah! - csupán egyike voltam a sok unalmas drappos-rózsaszín pofának. Aki érti ugyan a lineáris algebrát, híjával van azonban a férfierőnek.

Ne gondolj rosszra, nyájas olvasó, Johnsonnak (ez a keresztneve volt a fekete fiatalembernek) fontosabb dolgokhoz is kellett a kitartás. Például, hogy visszaverje az ugyancsak ideiglenesen hazánkban utóvizsgáló vietnámi diákok meg-megújuló rohamait a kollégiumban. Az utóbbiak ugyanis, némi háborús tapasztalattal a hátuk mögött, "sok lúd disznót győz" alapon gerilla-harcosként támadtak újra meg újra a feketékre. Kereskedelmi összezördülés? Nőügy? Lopás a közös hűtőszekrényből? Egy idő után mindegy volt már: a konfliktus szabályos törzsi háború alakját öltötte. Folyt a vér, gyűltek a lila foltok - szerencsére a harcoló felek még nem ismerték az akciós balta fogalmát. Én meg békésen magyarázhattam Johnsonnak, hogyan kell mátrixot invertálni.

Nyugati szatír

Nagy gyerekeim itt Bécsben már réges-rég túlvannak mindenem: koreai barát, amerikai hódoló, amerikai magyar hódolt, lengyel, kínai, arab, venezuelai, filippino osztálytárs - jó, egy-két osztrák is akad mutatóba. Kisebbik fiamnál tavalyelőtt hónapokig vártam, hogy vegye már észre: fekete bőrű kislány érkezett az óvodába. Amikor végül rákérdeztem, kiderült, hogy nem tűnt fel neki a dolog, tiszta sor, hisz a kis Clarisse nem szeretett legózni. Ha szeretett volna, akkor meg - gyanítom - azért nem. Nagylányom épp Walesbe pályázik, hogy onnan hamarost Fokvárosba ugorjon tovább. Nagyfiam egyetem mellett egy multinacionális biztosítótársaságnál robotol. Megtakarított pénzéből Kínában kirándulgat, vagy Biaritzban szörföl. Nem értik, mit is akarhatott a költő azzal az "e" -vel. Meggyőződésük ugyanis, hogy a nagyvilágon kívül nincsen számukra hely. Vörösmartyról egyébként nemigen tudnak többet, mint hogy a legrövidebb utat jelöli a Zserbó és a Zserbó között.

Egyikük nemrég összekoccant egy török család autójával, apró karcolás, még annyi se, jött is hamarost a levél a biztosítótól egy csinos összegről. "Mi az, török gyerek megvágott?" - mire kimondtam, már tudtam, hiába. Legidősebb gyermekem nem vette a lapot. Panaszkodott tovább, hogy alig maradt pénze a kocsis esedékes műszaki vizsgájára. Kénytelen volt olcsó műhelyt választani, mit ad isten, egy oszmán családi vállalkozását. Nekünk Mohács kell - gondoltam magamban, de szó nem hagyta el ajakam. Mi végre?

Ha mástól hallok, migráns nyöszörgésnek nevezem az effajta önsajnáló gondolatfutamokat, ám magammal megbocsátó vagyok. Például igyekszem nem észrevenni, amikor a magyarban tévesztek (én téveszem, ő téveszik, ti tévesztek, azaz nem étkeztek helyesen, mondjuk, alma helyett fűbe haraptok, harap-tok? mármint ahol a kutyák tartják a protézisüket, pl. ott hagyta a fogát a haraptokban, hol? hol másutt, mint a harctéren, Harz tér, végállomás, kiszállás ...). Blőd ugye? De milyen blőd. Mégis, ifjúkorom jórészét ilyen hülyeségekkel töltöttem el, Karinthy "mérlegeljen! miért ne legeljek?"-jén szemtelenül fölbátorodva. Ma meg, nem is oly ritkán, tévesztek és bizonytalankodom (bizonytalankodok?).

A minap például sehogy sem tudtam eldönteni, miként fordítsam anyanyelvemre az *Ostkriminalität* kifejezést. Bűnös Kelet? - nem, ez túl lírai lenne. Keleti kriminalitás? - ez legalább alliterál. Megvan! Keleti bűnözés. De mit jelenthet? Bűn, melyet keleten követnek el mindenféle gonosztevők? Ugyan kérem! A bűnözők nyugaton tevékenykednek, de keletről származnak. Mégis honnan? Annyi bizonyos, hogy se nem távolról, se nem közlől. Ám nem is közlől. Minden normális halandó feladná itt, holott kézenfekvő a megoldás: *Ostfront*, *Ostblock*, *Osterweiterung*, *Ostkriminalität* - tiszta sor. Az *Osterweiterung*-gal kelet felé bővül az Unió, az *Ostkriminalität*-tel nyugat felé terjed a bűn. Az osztrák állami televízió esti híradójában egy faarcú bemondó közölte velem, hogy a Kärntnerstrasse egyik ékszerboltjába behajtott gépjármű, illetve a segítségével megvalósított lopási cselekmény egyértelműen keleti bűnözőkre vall. Ez lenne hát a Keleti Bűn, mely imhol azonnal le is lepleződik. Igaz, a tolvajoknak nyoma veszett. De tudhatjuk, a nyugati bűnelkövető nem dolgozik ily durva módszerekkel. Üvegszilánkot például nem hagy szerte széjjel. Ha tör, akkor nem zúz, és szépen összesöpör maga után. Ezeknek viszont *Ost was kost*.

Most, hogy májustól Nyugat leszünk, alig várom a hasonló terminusokat román és ukrán bűnöző barátainkról a magyar tévében. Semmi kifogásom, ha egyszersmind ilyen szalagcímekkel is találkozom majd a pesti lapokban: "Ismét gyilkolt a nyugati szatír",

“Bolgár *brain drain*: a magyar kormány tehetetlen”, “Svédek fogtak Hegyeshalomnál”, “Francia lányokat futtatott, de Kosevoj Oleg, a hős magyar tizedes elkapta”. Olvaszszunk csak. Van, aki tud.

Madame Secretary

Toporgok a Schwarzenberg Palota előcsarnokában, jobbomon a liberális herceg (az is lehet, hogy én vagyok az ő balján), várjuk a volt amerikai külügyminisztert, aki Intézetünk szervezésében mutatja be friss önéletrajzát Bécsben. A deresedő arisztokrata, Havel volt kancellárja eredeti elme: művelt, kissé felületes de szellemes, minden konferenciáról elkésik, cserében azonban amint leül, rögtön el is alszik. Kaján emlékként őrzöm szemtelen mosolyát, mely akkor öntötte el az arcát, amikor vagy két esztendeje megint nyilvánosan ébredt. A Nyugat jeles gondolkodói épp a gyűlölet fogalmáról cseréltek eszmét egy másik bécsi palotában.

Patakokban ömlött a szeretet és a tolerancia. Én – szokás szerint – megfigyeltem. Ő – szokás szerint – békésen szundikált, pipával a szájában, amikor mellényzsebében megszólalt a telefon. Ahelyett, hogy pipáját lenyelve felriadt volna, hangos horkolással válaszolt a csörömpölő hangra. Minden szem rá szegeződött, a felebaráti szeretet árja hirtelen elapadt a teremben. A beállt csendben lassan a főúri álom is véget ért, s a herceg lomhán körbepillantott. Tekintetében öngúny tükröződött: “látjátok, ilyen egy Fürst zu Schwarzenberg, amikor ébredszik”.

Hasonló természetesség ült az arcán (“ilyen az, amikor az embernek kastélyai vannak”), midőn Albright asszony rontott közénk “*Hello Kari, so this is your famous palace!*” felkiáltással. A Prágában született csúcsdiplomata engem is sebesen biztosított arról, hogy “annyira de annyira boldog, hogy végre megismerhet” (magyarul: ki is maga, bunkókám?) Innentől viszont pengeéles volt Madeleine. Nem kémelte Busht és Putyint, amikor Waldheimről kérdezte a közönség, halkan megjegyezte, milyen kitűnő ENSZ-főtitkár volt Hammarskjöld, mi több, még hercegi barátját is kiigazította egy jól elhelyezett félmondattal. Az ugyanis bevezetésképp kettőjük közös szenvedését ecsetelte a németek által megszállt Prágában. “Nagyon szerettem volna úgy szenvedni, mint te, Kari” – utalt árjának kevésbé mondható származására. Mindössze egyszer bizonytalanodott el, még a folyosón, az előadás előtt. Történt, hogy odalépett hozzá egy fekete bőrű koldus színes rongyokban, fiatal nő egyébiránt, kezet nyújtott és hamisítatlan amerikai kiejtéssel megkérdezte, emlékszik-e még rá. Madeleine idegesen lerázta: “persze, persze... hagyjon már, mennem kell”, és rohant tovább. Mi a nyomában. Egyszerre torpantunk meg, hisz mindannyiunk agyán átvillant a kérdés: hogy kerül egy tengerentúli koldus a leginkább luxusszállóként működő palotába? Vendégünk ráeszmélt. Nemrég futott össze az afrikai-amerikai egyetemista nővel egy New York-i társaságban, aki – mint mondta – “meglehetősen érdekesen öltözik”, s már zavarta is vissza három titkárának egyikét bocsánatot kérni. Nagyon szégyellte magát, “nem akartam megalázni egy fekete személyt” – hajtogatta nekem magából (és maga ellen) kikelve.

“*Albright na Hrad!*” – ötlötték ki cseh demokraták a jelszót, mikor Havel betegeskedni kezdett. Akkor azt hittem, pusztán a másik Václavtól, Klaustól félnek.

A lejtő réme

Újabban, talán azért, hogy eligazodjam végre a népek hazája, nagyvilágban, összehasonlító kultúrakutatásba merítkezem. Jelentem, most már mindent értek. Másodpercek alatt megfejttem az összes műszót, legyen az kreolizáció, globalizáció vagy globális ökumené,

kisujjamban már a birminghami iskola és Appadurai összes "scape"-jei, csak azt magyarázza már végre valaki el nekem, mi történik körülöttem. Hogyan lesz egykori munkatársam, Goran az etnikai megbékélés gondolatára az életét a szó szoros értelmében föltevő, liberális zágrábi szerb történész az egyik pillanatról a másikra antiszemita Budapesten? (Kivált, hogy évek óta nem is találkoztunk.) Miért akar öltre menni fáradtan szelíd szerb szociológus ismerősöm Vladimir egy nála húsz évvel fiatalabb szlovén közgazdász kollégánkkal a nemzetközi kutatócsoportban, azt üvöltvén, hogy ő soha többé nem lesz néger? Pedig a ljubljana juppi, ki jó időben, jó helyre született, csupán magasabb honoráriumot követelt a belgrádinál, mondván: "nálunk drágább a kenyér". Ámbátor arra is kíváncsi lennék, hogy ugyanezen a megbeszélésen miért egyedül a cseh résztvevőknek nem jut eszébe, hogy sehol egy szlovák a közelben, és soha senkinek, hogy az oroszok is hiányoznak a kelet-európai komparatistikából. Nekik láthatóan nem. Ki sem kell mozdulnom a terepre kultúrát kutatni, a kultúra házhoz jön. Akár Irena, a lengyel szociológusnő, aki a nyugati iskolák bennfenteseként mindenkit letorkol, szabad idejében viszont sűrűn megsértődik. Ránk, kis ázsiaiakra.

Időnként úgy érzem, elegendem van a kultúrák kavargásából, félre Herderrel, ide nekem valami egyneműt, megfogható, biztosat! Mi lehet homogénabb télvíz idején egy eldugott alpesi falucskánál, völgy mélyén, meredek szirtek tövében? Ahol mi vagyunk az egyedüli heterogének. Ahol évszázadok óta ugyanaz a három család uralja a község gazdaságát. Ahol egy szót sem értünk a tájszólásból. Ahol sziporkázik a hó, és mielőtt elfelejteném: zúg a patak és zöldell a fenyveserdő. Vagy fordítva. Ahol kedves fiatal oktatók tanítják, mi több, megtanítják síelni és hódeszkázni ifjabb gyermekeimet, s még azt is megbocsátják öszülő fejemnek, hogy a bébilejtőn csetelve-botolva veszélyeztetem az osztrák jövőt. Ahol hét végén összegyűlik a helyi civil társadalom színe s java, hogy megrendezze az elmaradhatatlan járási síversenyt. Ahol dől a hangszóróból a sramlizene, és ahol azt a talán négyéves versenyzőt is megtapsolják, aki apja lécein állva teszi meg a táv második felét. Lényeg, hogy átesett a beavatási szertartáson, cifra oklevelet is kap róla. Egy hét alatt nem hallani hangos szót, veszekedést. "*Lieber Schisportfreund*"-nak vagyok nézve, a vendéglőben óriásiak az adagok, a fogadóban lesik minden kívánságunkat, egy pillanatig sem érzem, hogy a falu kifosztásunkra szervezkedne.

Hazajövetelünk előtti este látom, hogy az egyik jóvágású sítanár maga köré gyűjti kamasz növendékeit, hogy rituális búcsút vegyen tőlük. *Schi-Heil!* - süvítenek együtt vidáman, majd kétszer megismétlik a jelszót. Tényleg ideje távoznunk.

Bécsben Meyer néni vár a lépcsőházban. Nem minket, bárkit, akinek elmondhatja, századszor immár, hogy ki akarják rabolni. Az egyedül élő, idős asszonyon, ki nem veti meg a kis itókát, mostanában uralkodott el az üldözési mánia. Az ajtónk előtt állva lobogtatja betétkönyveit, tanúsítandó: kifog a tolvajokon. Míg azok nála kutakodnak, ő megtakarításai társaságában vidáman fogyaszt a szomszédos cukrászdában. Megpendítem Frau Meyernak, hogy egy hangyányit nehezítené a behatolók dolgát, ha nem felejtene olykor tárva-nyitva lakásának ajtaját, midőn sétálni indul. Sértődés helyett fölényes mosoly az arcán: hát még mindig nem érti, *Herr Doktor*, nem én hagyom nyitva, kívülről, hanem a betörők, belülről. Miféle betörők? - próbálok értetlenkedni. Hogyhogy mifélék? Hát a kínai maffia.

Bizony, a szóban forgó bűnszövetkezet már munkahelyemre is befészkelte magát. A csöppnyi pekingi lány Boston felől érkezett, hogy megtévessze leendő áldozatait. Vallásszociológusnak adja ki magát, nekem azonban mondhatja: tegnapi előadásában összekeverte a Tórát a Koránnal. De jó lenne egyszer ilyen távolról szemlélni a dolgokat - morfondírozom magamban

hazafelé araszolva a csúcsforgalomban. Elfog a Mennyei Béke. Egyszer csak egy ütött-kopott fekete Mercedes furakodik elé. Ilyen autó Bécsben nincs - szögezem le öntudatlanul. Valóban, egy belgrádi temetkezési vállalat hirdeti magát a hátulján: *Poslednji Taxi, Slavko*.

Segítség!

Bécs, 2004 márciusa

[Tetszik](#) [Megosztás](#) [Regisztrálj](#), hogy megnézd, mi tetszik az ismerőseidnek.

Kategória: Archivum | Rovat: - | Típus: -